

HILEROKO BATZARRETAKO LAN BANAKETAZ GOGOETA

Bilbo, egoitza, 1997-04-25

*Patxi Goenaga,
idazkaria*

1. ARAUGINTZA INDARTU BEHARRA ETA HORRETARAKO OZ- TOPOAK

Iraizozko bileran aipatu zen batasungintzari edo araugintzari bultzada emateko premia. Ikusi zen zail zela oraingo lan egiteko moduarekin egiten dena baino gehiago egitea. Nolanahi ere, oker ez banago, osoko bilerak emankorrago egiteko premia ikusi zen.

Araugintza lanari bultzada emateko orduan batzorde batek ematen du due-la giltza, Euskara Batukoak, alegia. Lanari irtenbidea ematea lortzen bada, Euskaltzaindiak esku bete lan izango du eta, horrenbestez, orain sartzen diren baino ordu gehiago sartu beharrean aurkituko gara. Horrek ekar dezake arratsaldetan ere bildu beharra, adibidez.

Argi dago Euskaltzaindiaren azken hilabeteetako lana —araugintzari dagokionez— hiztegi eta onomastika kontuetara mugatu dela. Horren arrazoia begien bistakoa da: batzorde horiek izan dira erabakigaiak landu eta aurkeztu dituztenak. Hala ere, jendeak beste zerbait gehiago ere eskatzen dio Euskaltzaindiari. Gramatika aldetik hainbat galdera eta eskari iristen dira batzordera, adibidez. Beraz, batzorde honek badu zer egin. Eta hain zuzen, Iraizotzen esan zen bezala, gramatika batzordea prest dago, datorren urtean zenbait arau-gai lantzeko eta aurkezteko. Horrek lan berezia eskatuko dio batzordeari baina prest gaude ohiko lanarekin batera, eta hori erabat moztu gabe, Leioako bilera prestatzeko egin behar izan genuen bezala, eta poliki-poliki, zenbait puntu landu eta Euskaltzaindiaren eskuetan jartzeko.

Dena den, horrek ere Euskaltzaindiari lan handiago emango dio, bai Euskara Batuko batzordeari, bai Euskaltzaindiari berari. Lan-gehitze horri erantzuteko bide bakarra, nik uste, ordu gehiagoz saiatzea da.

Hau Iraizotzen harrotu zen gai bat da eta irtenbideren bat eman behar zaio. Kontu hau, dena dela, araugintzari dagokio eta honek, esan bezala, giltza nabarmena du Euskara Batuko batzordean.

2. BATZORDEEN LANA EZAGUTZERA EMAN

Baina Euskaltzaindiak bestelako lanak ere baditu eskuartean. Hain zuzen, hor ditugu gure batzordeak, Euskaltzaindiaren lan esparru osoa besarkatzen dutenak: dialektologia, ahoskera, gramatika, literatura, hiztegi-gintza, etab. Euskaltzaindiaren barruan, eta lan akademikoarekin zer ikusi argia duen beste esparru bat ere bada: biblioteka, alegia. Hauetan denetan lan egiten da eta serioски egiten dela pentsa daiteke, gainera. Baina Euskaltzaindiak zenbateraino ezagutzen du bere batzordeen lan hori?

Batzordeak Euskaltzaindikoak ez ezik Euskaltzaindiarenak ere badirenez, ez litzateke gaizki etorriko, hauek ere Euskaltzaindiari, euskaltzainen bilkurari alegia, beren lanaren nondik norakoak azaltzea noizean behin. Gramatika batzordea hartuko dut adibide gisa —ez, nahitaez, eredu gisa—. Batzorde honek bere emaitzak liburu gisa ematen ditu. Liburu hauek, egia da, euskaltzainen eskuetatik pasatzen dira argitara aurretik. Beraz, Euskaltzaindiaren nolabaiteko bedeinkazioa hartzen dute, urrun samarretik bada ere. Baina, nire ustez, euskaltzainok sakonagotik ezagutu beharko genuke batzorde honen, eta gainera-koen, lana. Ez litzateke bakarrik batzordeari zor zaion konfidantza ematea. Hori hor dugu. Zerbait gehiago da. Lana hurbilagotik ezagutzea eta, behar denean, hobekuntzak eskaintzea batzordearen emaitzari. Hori, orokorrean. Baina, bada, dirira, bestalde, oso eztabaidagarri diren gaiak gure lanean. Beñat Oihartzabalek, adibidez, Iraizotzen izenordain erresuntiboen kontua aipatu zuen. Hori bezala, beste hainbat aipa litezke, non batzordeak, mila eztabaidaren ondoren, agian aski badaezpadakoa den bide bat irekitzea proposa dezakeen. Eta horrelakoetan on litzateke euskaltzainon iritzia ezagutzea eta euskaltzainek ere alde zurreretik ongi jakitea zer den nolabait “bedeinkatzen” ari diren lan jadanik bedeinkatu hori.

Uste dut batzordearen eta euskaltzain osoen artean aipatu dudan komunikazioa badago, kaleratuko den fruitua ere askoz sendoagoa eta serioagoa izango litzatekeela. Aurkezpen hau zuzenean egingo litzateke euskaltzainei, bestelako batzordeetatik iragan beharrik gabe, normalean. Ez, noski, behar diren iragazkiei ihes egiteko —bestela ere batzordearen lana ez baita horrelakoetatik pasatu—, baizik benetan goi mailako arau izateko asmorik ez duten arren, euskaltzainen oniritzi sendoagoa lortzea litzatekeelako helburua, azken batean. Jakina, aurkezpen honen ondorioz, araren bat eman beharra sortuko balitz, ohi-ko bidetik eraman beharko litzateke azkenean.

Gramatika Batzordearena aipatu dut, araugintzarekin zerikusi zuzena duen lan bat, alegia. Baina beste batzordeek ere gauza bera egin behar luketela uste dut. Eta batzordeek ez ezik bestelako sailek ere bai, bibliotekak esaterako. Kasu honetan, pentsa liteke zuzendaritza berriak asmo berriak ekar ditzakeela eta, euskaltzainek, agian, datozkeen aire berri horien jakitun izatea ez litzateke ton-takeria.

Horrenbestez, batzordeek ere aldika-aldika, beren arangurak eta kezkek agertzeko besterik ez bada ere, on litzateke zenbait txosten aurkeztea. Era desberdinekoak izan litezke: gramatika batzordearen kasuan, esaterako, araugintzatik oso hurbil egon litezke; beste batzuetan aski izango litzateke gauzak zertan diren noizbehinka kontatzea. Hots: batzuetan etor daiteke arau proposamen bat —eta hori egingo duela agindu du gramatika batzordeak— eta besteetan, arauak ezartzeko inongo asmorik gabe ere, on da batzordeek Euskaltzaindia beren lanaren jakitun edukitzea.

3. EUSKALTZAINEN BESTELAKO LANAK

Pentsatzekoa da, gauzak ongi dabiltzanean, batzordeek ongi irizten diotenari euskaltzainek ere ongi iritzi behar diotela. Horrenbestez, euskaltzainen arteko eztabaidak ere, normalean, ez dira izango ezin atertzuzkoak. Esan nahi baita: batzordeak ongi aztertu duena, normalean, ontzat emango du Euskaltzaindiak. Horrela uste dut doazela, gainera, gauzak, araugintzari dagokionez. Baina, normalena euskaltzainok batzordeen lana onestea bada, euskaltzainon lana, garrantzitsua izanda ere, aski agorra gerta liteke. Zenbaiti behintzat hala irudi lekiok, zeren, azken batean, bestek egindako lanari oniritzia ematea besterik ez bailitzateke izango gure lana. Hori beharrezkoa da, baina horrezaz gainera, bestelako lanak ere izan ditzakegu eskuartean eta lan horien berri euskaltzain kideei agertzeko eta haiekin eztabaidatzeko beharra izan dezakegu. Euskaltzainak ez gara mutuak eta denok dukegu zer esana gai batez ez bada beste batez. Horrenbestez, nire proposamena da araugintzaz aparte, edo araugintzaz gainera, bestelako gai akademikoei ere bide ematea gure bileretan.

Euskaltzainek, araudiaren arabera, beti dute eskubidea txostenak aurkezteko. Horrenbestez, batzordeetan eta abarretan orain arte landu diren arloez gainera bestelakoak ere landu ditzakete eta gainerako kideen aurrean aurkeztu. Hau, egin daiteke, eta, etxe honetara iritsi berriaren lotsagabekeriaz, uste dut egin egin behar litzatekeela.

Urgazleek ere egin ditzakete horrelako lanak.

Hitz batean, euskaltzainen bilerei eduki gehiago ematea izango litzateke kontua, eduki akademiko handiagoa.

4. PROPOSAMEN BAT

Txosten aurkezte eta berri emate hau onarturik, egin beharreko galdera hau litzateke: nola finkatu zein txosten aurkeztu? Proposamen gisa honako hau egin liteke, adibidez:

— Euskaltzain osoek beren kabuz aurkez litzakete, beti ere plan orokor baten barruan eta inprobisaziotik ihes eginez. Planning bat beharrezkoa litzakete.

— Urgazleek ere aurkez litzakete. Kasu honetan, hala ere, bi baldintza hauetariko bat ezar lekieke: a) edo Euskaltzaindiak —zuzendaritzak, adibidez— espres agindutako lan bat izatea edo b) batzorderen baten euskarria eta abala izatea. Hemen sartuko litzateke aipatu dudan batzordeen berri-emate hori. Pentsa liteke, urtean behin adibidez, bere lanaren berri euskaltzain osoen aurrean eman beharra ezartzea batzorde bakoitzari.

Nolanahi ere, honek urteko agenda behar bezala antolatzea eskatuko luke, jendeak behar den denbora izan dezan txostena aurretiaz prestatzeko.

Beste arazo bat da txosten hauek non sartu. Bazkalondoko bilerak ez dira izaten onenak honelako iharduera akademikoetarako, baina bistan da lan gehiago egin behar bada, arratsaldeak ere baliatu beharrekoak ditugula. Araugintza bera ere azkartzea lortzen bada, denbora atera beharko da. Beraz, lehen erabiltzen zen formularen antzekora iritsi beharko genukeela dirudi. Dena den, hileroko egin beharrik ere ez dago, hasieran behintzat. Agian, hasteko, egin daiteke bi hilabetetik behin. Kontua, nolanahi ere, agenda egokia egitean datza.

Beste galdera bat hemen uzten dudana zuen eztabaidarako honako hau da: bilerak irekiak izan behar dute ala euskaltzain osoenak bakarrik? Gaia nolakoa, bilera ere halakoa izan liteke. Nik uste.

Eta hori zen gaur, Zuzendaritzako kideen eskariz zuen gogoetarako ekarri dudan gaia.